

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 9/2008 rd**

Regeringens proposition med förslag om godkännande av Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i fördraget som hör till området för lagstiftningen

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 april 2008 en proposition med förslag om godkännande av Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen och till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i fördraget som hör till området för lagstiftningen (RP 23/2008 rd) till utrikesutskottet för beredning. Stora utskottet och grundlagsutskottet ska lämna utlåtande till utrikesutskottet. De övriga fackutskotten bereddes möjlighet att lämna utlåtande till utrikesutskottet senast den 9 maj 2008. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet beslutade lämna utlåtande i ärendet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- enhetschef Päivi Kaukoranta, utrikesministeriet
- EU-samordnare Anna Bruun, arbets- och näringsministeriet
- europasekreterare Katja Lehto-Komulainen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- specialrådgivare Anu Sajavaara, Finlands Näringsliv EK
- direktör Antti Neimala, Företagarna i Finland rf
- professor Niklas Bruun.

Dessutom har utskottet fått ett gemensamt skriftligt utlåtande från Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf och Akava rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att riksdagen ska godkänna Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, antaget i Lissabon i december 2007, och en lag om sättande i kraft av fördraget.

Genom Lissabonfördraget ändras fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, som ska döpas om till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Fördragen har samma rättsliga värde. Genom Lissabonfördraget går Europeiska gemenskapen och den union som bildats genom fördraget om Europeiska unionen samman till en enda juridisk person.

Fördraget stärker de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i unionen bl.a. genom att unionens stadga om de grundläggande rättigheterna tillskrivs samma rättsliga värde som unionens grundfördrag och genom att det blir möjligt för unionen att ansluta sig till den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan den europeiska människorättskonventionen).

Syftet med reformerna är att modernisera unionens institutionella ram och göra unionen mer handlingskraftig och öppen, förbättra förvaltningen inom unionen och stärka unionens demokratiska karaktär. Genom Lissabonfördraget ska det nuvarande systemet för beslutsfattande med kvalificerad majoritet i rådet som baserar sig på vägning av medlemsstaternas röster ersättas med ett system som baserar sig på s.k. dubbel majoritet. Antalet ledamöter i Europeiska kommissio-

nen reduceras efter en övergångsperiod så att där samtidigt finns en medborgare från två tredjedelar av medlemsstaterna medan en tredjedel av medlemsstaterna alltid står utanför. Europeiska rådet blir en egentlig institution och unionen får en hög representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik. Den höga representanten kommer att vara verksam i både rådet och kommissionen.

Genom Lissabonfördraget fastställs principen om tilldelade befogenheter. Befogenheter som inte har tilldelats unionen i grundfördragen tillfaller medlemsstaterna. Unionens befogenheter ska även i övrigt preciseras och förtydligas. Området för unionens befogenheter kommer att ändras genom att vissa nya politikområden tillförs och genom att de nuvarande befogenheterna vidareutvecklas.

Unionens lagstiftningsförfaranden ska förenklas genom fördraget. Det s.k. ordinarie lagstiftningsförfarandet ska utgöra huvudregel, och det motsvarar det nuvarande medbeslutandeförfarandet. Samtidigt utvidgar fördraget området för ärenden där rådet beslutar med kvalificerad majoritet i stället för med enhällighet.

I propositionen ingår ett förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i Lissabonfördraget som hör till området för lagstiftningen. Genom lagen upphävs lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i Fördraget om upprättande av en konstitution för Europa.

Lagen avses träda i kraft samtidigt som Lissabonfördraget, vid en tidpunkt som fastställs genom förordning av republikens president.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har tidigare yttrat sig om statsrådets redogörelse om Europeiska unionens konstitutionella fördrag (AjUU 5/2006 rd) och regeringens proposition

med förslag om godkännande av Fördraget om upprättande av en konstitution för Europa (AjUU 14/2006 rd). Utskottet upprepar det som sagts i utlåtandena.

Jämfört med det konstitutionella fördrag som riksdagen godkände innehåller Lissabonfördra-

get främst strukturella ändringar. Det innehåller också bestämmelser som är principiellt viktiga med tanke på utskottets ansvarsområde, t.ex. om jämställdhet och om arbetsmarknadsparternas ställning och förhandlingsrättigheter.

Den mest betydande reformen jämfört med de gällande grundfördragen är att unionens stadga om de grundläggande rättigheterna blir ett juridiskt bindande dokument för medlemsstaterna, trots att lösningen i fördraget inte fullt ut överensstämmer med Finlands mål för tydlig och synlig juridisk status för grundrättighetsstadgan. I stadgan finns bestämmelser bl.a. om samråd med arbetstagarna och om deras rätt att få information, förhandlingsrätt och rätt till fackliga stridsåtgärder, liksom deras rätt till rättvisa och skäliga arbetsförhållanden och arbetsvillkor.

Bestämmelserna om sysselsättning i Lissabonfördraget (art. 125—130 FEG) svarar enligt propositionen, med undantag av några små tekniska ändringar, mot det nuvarande EG-fördraget. Sysselsättningen hör inte till någon av de tre största befogenhetskategorierna i unionen, utan den omfattas av bestämmelserna om samordning av medlemsstaternas ekonomiska politik och sysselsättningspolitik i EUF-fördraget. Unionens befogenheter utvidgas inte till denna del. Full sysselsättning och sociala framsteg nämns i artikeln om unionens mål (art. 2 FEU). Utskottet ser positivt på att sysselsättningsmålet har förstärkts jämfört med nuvarande höga och hållbara nivå på sysselsättningen.

Fördragsbestämmelserna om socialpolitiken svarar i det stora hela mot det gällande EG-fördraget. Socialpolitiken hör fortfarande dels till det område där behörigheten är delad, dels till det område som omfattas av bestämmelser om samordnad ekonomisk politik, sysselsättningspolitik och socialpolitik. Delad befogenhet gäller bl.a. för arbetsvillkor, skydd för arbetstagarna när deras anställningsavtal slutar gälla, samråd mellan arbetstagare och arbetsgivare och företräddande och kollektivt tillvaratagande av arbetstagarnas och arbetsgivarnas intressen.

I den allmänna delen av det konstitutionella fördraget fanns en ny bestämmelse om arbetsmarknadsparterna och dialogen mellan dem. Den har nu tagits in i kapitlet om socialpolitik (art. 136 a EUT). Där sägs att unionen ska erkänna och främja arbetsmarknadsparternas betydelse på unionsnivå och därvid ta hänsyn till skillnaderna i de nationella systemen. Den ska underlätta dialogen mellan arbetsmarknadens parter med respekt för deras självständighet. Förpliktelsen utvidgas till alla institutioner i unionen. Enligt vad utskottet har erfarit begränsas räckvidden av art. 136 a inte av att den placerats i kapitlet om socialpolitik.

Utskottet anser fortfarande, precis som i sina tidigare utlåtanden, att regeringen absolut bör uppmärksamma spänningen mellan de ekonomiska rättigheterna och den sociala dimensionen och arbeta för att ge den sociala dimensionen större tyngd i Europeiska unionen.

Lissabonfördraget inverkar i princip positivt på insatserna för att öka jämställdheten mellan kvinnor och män. I stadgan om de grundläggande rättigheterna slås det fast att jämställdheten ska säkerställas på alla områden, också när det gäller arbetsliv och löner. Det är mycket viktigt att punkterna om jämställdhet har förtydligats och förstärkts genom att jämställdheten har lyfts upp bland de grundläggande värderingarna i Europeiska unionen, menar utskottet.

Utifrån detta konstaterar utskottet att regeringens proposition med förslag om godkännande av Lissabonfördraget och om sättande i kraft av de bestämmelser i fördraget som hör till området för lagstiftningen kan godkännas i de delar som hänför sig till utskottets ansvarsområde.

Utlåtande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser

att utrikesutskottet bör beakta det som sägs ovan.

AjUU 9/2008 rd — RP 23/2008 rd

Helsingfors den 23 april 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Arto Satonen /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Susanna Haapoja /cent
Anna-Maja Henriksson /sv
Arja Karhuvaara /saml
Merja Kuusisto /sd
Jari Larikka /saml

Markus Mustajärvi /vänst
Sanna Perkiö /saml
Paula Sihto /cent
Tarja Tallqvist /kd
Jyrki Yrttiaho /vänst
ers. Pentti Tiusanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.

AVVIKANDE MENING

Motivering

En viktig nyhet i Lissabonfördraget är att unionens stadga om de grundläggande rättigheterna får juridiskt bindande status. Denna status urholkas emellertid av att den sociala dimensionen får ge vika, när EU-domstolen prövar ekonomiska och sociala grundläggande friheter mot varandra. Fallen Laval, Viking och Vaxholm visar att det politiska fördragets innehåll i sista hand tolkas juridiskt ju mer EU-domstolen stärker sin ställning. I fördraget ingår inga konkreta villkor som skulle stärka den sociala dimensionen som motvikt. Förklaringar är inte delar av ett rättsligt bindande fördrag. I praktiken är EG-domstolen den högsta uttolkaren av unionens lagar, och dess domar kan inte överklagas. I själva verket har EG-domstolen iklätt sig lagstiftarens roll genom sin praxis som bygger på tolkning av lagarna.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterade i sitt utlåtande (AjUU 5/2006 rd) att "många av det konstitutionella fördragets artiklar kommer att stärka EU:s sociala dimension. Problemen hänger samman med den spänning som råder mellan de bestämmelserna och bestämmelserna om den inre marknaden, som förbjuder snedvridning av konkurrensen och garanterar fri rörlighet för personer, tjänster, varor och kapital. Exempelvis ökade spänningen mellan arbetsrätten och EU-lagstiftningen på det ekonomiska området när unionen utvidgades till 25 medlemsländer". Inte heller den nya versionen av konstitutionen kommer med något väsentligt nytt för att eliminera problemen.

Utskottet krävde dessutom att regeringen uppmärksammar spänningen mellan de ekonomiska rättigheterna och den sociala dimensionen i Europeiska unionen och att den arbetar för att lösa upp spänningstillståndet genom att ge den sociala dimensionen större tyngd. Men så har det ju inte gått.

Redan då konstaterades det i en avvikande mening till utlåtandet att "det konstitutionella

fördraget inte uppfyller de förväntningar som ställdes om att det skulle kodifiera och reformera EU:s fördrag. Det nya fördraget råder inte bot på det spänningstillstånd som råder mellan arbetstagarnas rättigheter och de ekonomiska friheterna i EU, och det klarlägger inte heller dessa rättigheters inbördes författningsmässiga hierarki. Därför föreslår utskottet att Finland inte i något skede ratificerar detta konstitutionella fördrag".

EU:s medlemsstater uppvisar en enormt bred ekonomisk och social palett. Att de grundläggande rättigheterna har en så stark ställning betyder att man försöker jämna ut skillnaderna i ländernas utveckling och öppna och samordna t.ex. de nationella arbetsmarknaderna. Då hamnar den finländska och nordiska arbetsmarknaden i vågskålen, för vårt system är ett undantag i Europa. Den nordiska arbetsmarknadsmodellen kommer inte att bli allmänt gällande i EU.

Under de senaste åren har det gjorts gott om försök att radera avtalssamhället. Tjänstedirektivet, som man med tvång försökte ge en sådan utformning att man i det mottagande landet i enlighet med ursprungsprincipen skulle ha följt det tjänstelevererande landets lagstiftning och ingalunda sin egen, var en allvarlig påminnelse om vart samordningstrycket kan föra oss.

Hösten 2007 tvingade EU-länderna fram en politisk kompromiss som betydde en sammanslagning av direktiven om inhyrd arbetskraft och arbetstider. Riksdagens arbetslivs- och jämställdhetsutskott hade senast behandlat frågan 2002. Frågan fördes upp som ett brådskande extra ärende på utskottets dagordning och gick ännu samma dag till stora utskottet. Efter den här behandlingen för den behöriga ministern iväg till förhandlingar mellan medlemsstaterna. Det som är värt att notera här är att Finland däremellan hade avstått från sin tidigare nationella reservation, som gick ut på att inga minimitider ska godkännas när inhyrd arbetskraft anlitas. Men kompromissförslaget byggde på en sex veckors

minimitid, som skulle ha inneburit att sinsemellan helt avvikande arbetsvillkor under denna tid kunde ha tillämpats på arbetstagare som utförde exakt samma arbete på en arbetsplats.

Alla de här exemplen visar hur farlig den nuvarande konstellationen är för vårt arbetsmarknadssystem. Det väsentliga i Lissabonfördraget är inte alls vad som ingår i det reviderade fördraget utan vad som inte finns inskrivet i det om de sociala rättigheterna. Generalsekreteraren för Europeiska fackliga centralorganisationen John Monks har exempelvis krävt att Lissabonfördraget kompletteras med en särskild "klausul om sociala framsteg".

Lissabonfördraget, dvs. EU:s konstitution, är en oklar och tvetydig helhet som saknar en soci-

al dimension och som de facto inte värnar fackföreningsrörelsens rättigheter. Dessutom tar det makt från små länder och deras parlament och samlar den i ett övernationellt beslutsmaskineri som gynnar stora länder. Det urholkar den nationella demokratin men tillför det övernationella beslutsfattandet inga demokratiska element.

Åsikt

Vi föreslår

att riksdagen inte godkänner fördraget i regeringens proposition och att lagförslaget förkastas.

Helsingfors den 23 april 2008

Markus Mustajärvi /vänst
Pentti Tiusanen /vänst
Jyrki Yrttiaho /vänst